

Fellesløft Trøndelag-ungdt utenforskap

Samskapingsrapport – digitalt møte med kommuner 17.april 2024

Hvordan kan vi lykkes med å bruke ressursene våre bedre sammen i arbeidet med å forebygge ungt utenforskap?

Bearbeiding, analyse og veien videre

Foto:Thomas Øijord

Innledning:

Denne rapporten presenterer resultatene fra Dialogmøte og oppfølgingsmøte for kommuner i regi av Fellesløft Trøndelag- ungt utenforskap.

Gjennom møtet har vi identifisert og samlet utfordringer knyttet til å gi et helhetlig tilbud og oppfølging av målgruppen, og foreslått konkrete tiltak for å møte disse utfordringene. Disse utfordringene er organisert i tre overordnede temaer, som alle bidrar til å belyse problemstillingen fra ulike perspektiver og innfallsvinkler.

I tillegg til å presentere utfordringene og løsningsforslagene, inkluderer rapporten også diskusjoner fra plenumsøkten og refleksjoner fra prosjektgruppen. Dette gir en helhetlig forståelse av de identifiserte utfordringene og mulighetene i det videre arbeidet med disse utfordringene.

Vi håper at denne rapporten vil være til nytte for kommuner i deres arbeid med å utvikle og forbedre tiltak rettet mot utsatte ungdom og unge voksne, og at den vil bidra til å fremme samarbeid, innovasjon og bærekraftige løsninger i vårt felles mål om å sikre at flest mulig barn og unge blir en del av fellesskapet vårt.

Metodisk tilnærming

Møtet startet med en kort introduksjon fra prosjektgruppa for Fellesløft – Ungt utenforskap. Deretter introduserte VOXT en samskapingsøkt. VOXT er en start-up som har utviklet et verktøy for samskaping ved bruk av egen mobil

I samskapingsøkten fikk deltakerne komme med egne innspill på følgende spørsmål:

- Skriv en viktig utfordring du opplever med å få til god helhetlig samhandling rundt ungdom i din kommune
- Skriv tre ideer til hvordan dere kan løse denne utfordringen

Analyse

I etterkant av workshopen ble innspillene analysert. Først ble hvert innspill kategorisert etter tema. Deretter ble innspillene for hver kategori gjennomgått og oppsummert.

I analysen er det viktig å merke seg at VOXT ikke er et spørreundersøkelsesverktøy. Innspillene og fordelingene mellom valg fungerer som springbrett for viktige samtaler. Nyansene kommer frem i samtalen, og noen ganger kan deltakerne være enige om at ingen av alternativene representerer det som bør gjøres. Det er altså kombinasjonen av innspillene og dialog som gir grunnlaget for analysen.

Resultater

I det følgende oppsummeres deltakernes innspill. Deltakerne sendte inn 14 innspill om utfordringer. Innspillene fordelte seg på følgende kategorier:

1. Forankring og kortsiktig tidshorisont

2. Hvordan jobber vi sammen med ungdommen?
3. Samordning og koordinering i og mellom sektorer

1. Forankring og kortsiktig tidshorisont

To av innspillene gjaldt dette temaet. Figuren under viser innspillet som kom høyest på prioriteringslista over hva deltakerne ville snakke om.

5. Utfordringen er at fokuset er for økonomisk styrt og at man ikke får satt fokus på langsiktige forebyggende arbeid

- Fagdager tverrsektorielt
- Lage en langsiktig strategi for hvordan man kan nå mål
- Spille på lag med frivilligheten

8

I dialogen om kakediagrammet over ble følgende diskutert i forlengelsen av de tre alternativene i innspillet:

- Fagfolk og politikere bør jobbe sammen så det blir mulig å arbeide mer forebyggende til tross for at politikere sitter i 4 år. Da kan vi bruke mindre ressurser på å reparere i fremtiden. Hvordan få politikerne på lag så en kan lykkes med en slik tilnærming?
- Deltakerne etterlyste program hvor man kan søke om midler for lengere prosjekter enn 1-3 år. Samtidig ble det poengtert at penger kan bli en unnskyldning heller enn en ressurs.
- Vi har mye kunnskap om samfunnsutfordringen. Vi bør begynne fra begynnelsen av – med de første 1000 dagene i barns liv.
- Mye kan gjøres som ikke koster mer penger. Dette går på relasjoner, møteplasser og hvordan vi jobber sammen. Hvordan kan vi få til mer med de ressursene vi har? Og på en måte hvor vi gjør det sammen med ungdommen, så det faktisk er deres problemer vi jobber med?

Kakediagrammet under viser det andre innspillet på dette temaet. Dette innspillet ble ikke direkte diskutert i workshopen.

12. Konkret forankring i kommunens administrasjon

- Forankring i kommunens helse-og omsorgsplan
- Øremerkede midler til dette arbeidet
- Sette arbeid og planer ut i handling

2

Innspillet bør imidlertid ses i sammenheng med innspillet over. Konkret forankring i kommunens administrasjon vil kunne gjøre det betydelig lettere å sikre langsiktighet i det forebyggende arbeidet.

Spørsmål vi kan jobbe videre med for å få større forståelse av utfordringen:

1. Hvordan påvirker den økonomiske prioriteringen kommunenes evne til å gjennomføre forebyggende tiltak og langsiktige løsninger for barn og unge?
2. Hvilken kunnskap og hvilke verktøy (eks utenforregnskapet) trenger politisk og administrativ ledelse for å jobbe godt med utfordringen?
3. Hvordan kan «faget» bistå og bygge opp under gode beslutningsgrunnlag?
4. Hvilke konkrete tiltak kan implementeres for å sikre langsiktig finansiering og politisk støtte til arbeidet med barn og unges rettigheter og behov?
5. Hvordan kan vi jobbe bedre sammen innenfor de eksisterende systemene og med eksisterende ressurser, slik at vi får til mer med de ressursene vi har i dag?

2. Hvordan jobber vi sammen med ungdommen?

Figuren under viser innspillet som kom på dette temaet. Dette innspillet ble prioritert som nummer to i rekken av innspill som gruppen ønsket å snakke sammen om.

8. Mange hjelpere vil mye bra, men ungdommen er ikke alltid med på det som skjer.

- Bruke tid på å trygge ungdommen. Bygge personlig relasjon. Bli kjent.
- Gjøre seg kjent med de andre hjelperne som er involvert eller aktuelle.
- Være nysgjerrig og åpen for andres ideer og virksomheter.

I dialogen om kakediagrammet over ble følgende diskutert i forlengelsen av de tre alternativene i innspillet:

- Hvis vi setter ungdom i sentrum, så kan vi oppnå mye. Det innebærer å lytte til dem. Spørre hva de har lyst til å gjøre og utforske dette i fellesskap. Det handler om relasjoner og å treffe ungdommen der de er. Det å være «den ene» for ungdommen.
- Dette gjøres vanskelig av «systemets agenda. «Ungdom kan oppleve et system som har fokus på «produksjon». Vi kommer ofte i møter med en for tydelig agenda. Eksempelvis kan vi ha krav fra systemet om å fylle tiltaksplasser. Ungdommene merker fort forskjellen på hva som kommer først – ungdommen eller systemet. Å møte oss når systemet er det som kommer først, kan være spesielt vanskelig for ungdom som har opplevd mange tillitsbrudd. Vi må tenke over maktbalansen i møtet med ungdom, og kanskje tone ned systemets agenda.
- For å kunne tone ned systemets agenda, må vi ha tillit fra systemet. Det må være rom for å være mer tålmodig og å bruke mer tid. I en travel hverdag kan det være vanskelig å huske å lene seg tilbake og høre etter hva som er viktig for den enkelte.

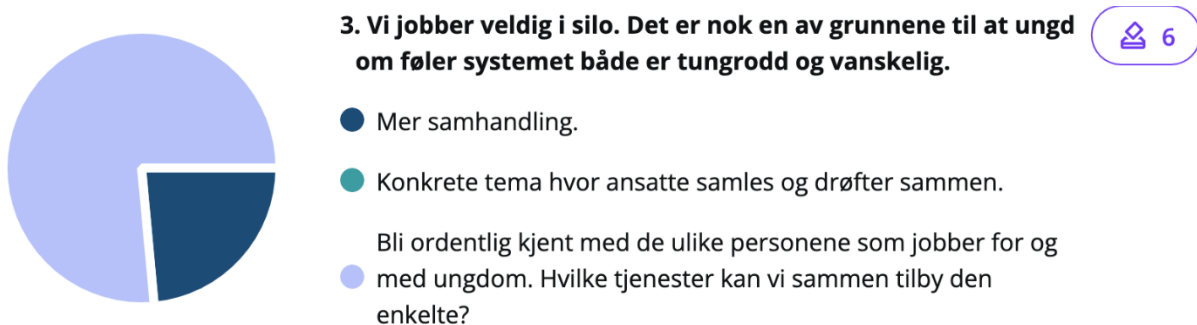
Spørsmål vi kan jobbe videre med for å få større forståelse av utfordringen:

1. Hva vet vi allerede om det ungdommene har sagt at de trenger, og hvordan kan vi bruke dette? (eks.vis NEET-rapporten)
2. På hvilken måte kan vi strukturere møter og samspill med ungdom slik at de opplever og bli hørt og forstått, fremfor at de må tilpasse seg «systemets agenda»? (eks.vis Fremtidsverksted)
3. Hvordan kan vi måle suksess og måloppnåelse på andre måter? For eksempel få tilbakemeldinger på personlig vekst, tilfredshet eller forbedring av livskvalitet? (eks.vis narrative fortellinger)
4. Hvilke barrierer står i veien for endring i kulturen og praksisene i de eksisterende systemene?
5. Hvilke tiltak kan implementeres for å gi ansatte større fleksibilitet og tillit til å tilpasse tjenester basert på individuelle behov?
6. Hvilken kompetanseheving trengs for å få til dette?

3. Samordning og koordinering i og mellom sektorer

Hele 11 av 14 innspill handlet om samordning og koordinering. Dette inkluderte innspill på strategisk nivå, på strukturelle og juridiske utfordringer, utfordringer knyttet til kultur og konkrete problemstillinger knyttet til gjeldende arbeidspraksis.

Figuren under viser innspillet på dette temaet som ble prioritert som nummer tre i rekken av innspill som gruppen ønsket å snakke sammen om.

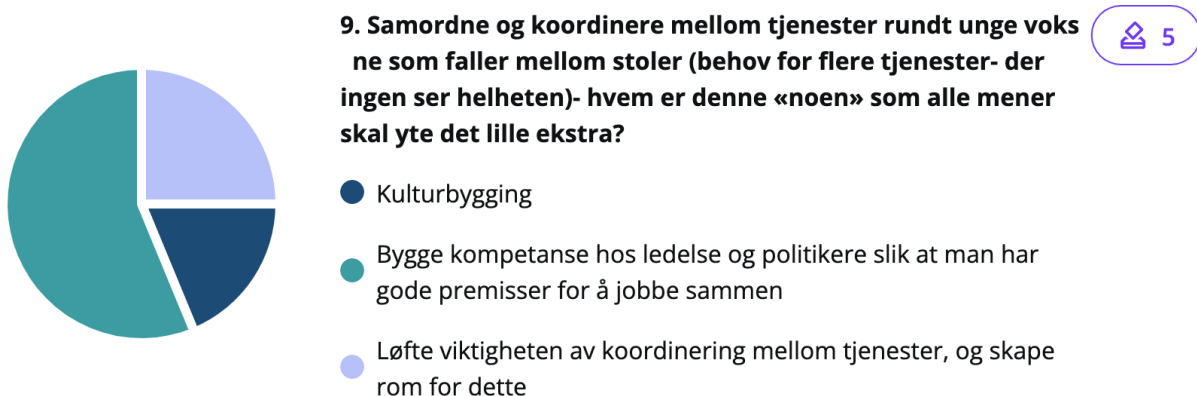

I dialogen om kakediagrammet over ble følgende diskutert i forlengelsen av de tre alternativene i innspillet:

- For lite kjennskap til hverandre, hverandres roller og hvilke kvaliteter andre kan tilby, er et hinder for godt samarbeid. Fast hospitering og flere treff med de andre ble nevnt som mulige tiltak.
- Prosjektet «Mann om bord» har jobbet mye med dette. Der har man god erfaring med å sette seg sammen fysisk og faglig, og at man eier en sak som et lag. Dette gjør at man får tatt i bruk bredden i kompetanse og at det blir lettere å trekke inn andre aktører ved behov.
- Det er fint å snakke sammen, men vi blir ikke skikkelig kjent før vi begynner å gjøre ting sammen. Prøv mer og gjør mer – sammen. Da kommer følelsen av at siloer brytes ned.

- Viktigheten av å by på seg selv – både for ungdom og kolleger. Etablere en trygghet i samarbeidskulturen. Så vi tørr å jobbe i mellomrommene og sikre at det ikke blir svikt der.
- Ta gjerne en titt på webinarret fra Frøya. Det belyser problemstillingen og løfter frem mange gode praksiser.

Figuren under viser et annet innspill knyttet til samhandling og koordinering som ble diskutert i workshopen.

I dialogen om kakediagrammet over ble følgende diskutert i forlengelsen av de tre alternativene i innspillet:

- Skal vi lykkes, så må vi samarbeide. Mange som faller mellom stoler er usynlige for oss. Hvor når vi dem? Hvordan identifisere dem? Hvordan få de til å bli motivert og engasjert? Her trengs samarbeid og et spekter av tilnærminger.
- Mye handler om kulturbygging, å bygge en «vi-følelse» og å bygge relasjoner.
- Det finnes gode praksiser og tilnærminger som kan deles og spres

Spørsmål vi kan jobbe videre med for å få større forståelse av utfordringen:

1. Hvordan kan vi forbedre informasjonsflyten mellom de ulike faginstansene og sektorene? (logistiske og kommunikasjonsmessige barrierer for effektivt samarbeid)
2. Hvordan kan vi bedre forstå og integrere de ulike kulturene innenfor de forskjellige faginstansene? Hvilke kulturelle forskjeller ser vi, og hvordan kan vi bygge en felles arbeidskultur?
3. På hvilken måte kan vi praktisk implementere løpende hospitering mellom ulike faginstanser? Dette kan være en konkret måte å øke kjennskapen til hverandre og økt forståelse mellom fagpersoner.
4. Hvordan kan vi skape en sterkere «vi-følelse» blant fagpersoner på tvers av enheter? (Å bygge en følelse av fellesskap og felles formål kan forsterke samarbeidsinnsatsen og motivasjonen til å jobbe sammen.)

5. Hvilke strukturelle og juridiske hindringer står i veien for bedre samarbeid, og hvordan kan vi jobbe med disse?
6. Hvordan kan vi identifisere ungdommer som faller mellom stoler og sikre at de blir sett og hørt?
7. Hvilke erfaringer kan vi ta med fra andre prosjekter for å implementere i andre sammenhenger?
8. Hvordan kan vi effektivt dele og spre gode praksiser og tilnærminger på tvers av sektorer?

Oppsummering

Problemet sentrerer rundt manglende samordning og koordinering mellom ulike tjenester og sektorer når det gjelder å bistå unge voksne som befinner seg i en sårbar situasjon. Dette resulterer i at disse ungdommene faller mellom stolene, da ingen aktør tar ansvar for å koordinere innsatsen på tvers av tjenester. Det beskrives at systemene preges av innadvendte og lukkede strukturer som hindrer innovasjon og samarbeid. Kommunikasjonskanalene mellom ulike aktører oppleves som utilstrekkelige, og samhandlingen er ofte avhengig av enkeltindividers initiativ og engasjement.

Den samlede forståelsen peker på utfordringer som er dypt forankret i strukturelle og organisatoriske barrierer, som silotenkning, manglende kjennskap til hverandres roller og kompetanse, samt fravær av etablering av rutiner og strukturer for samarbeid. Dette fører til en opplevelse av tungroddhet og ineffektivitet i systemet, noe som går på bekostning av ungdommenes behov og trivsel.

Hvordan ser gruppa løsningsrommet?

Forslagene til løsninger på utfordringen peker på behov for kulturbygging for samarbeid, kompetanseheving blant ledelse og politikere, samt vektlegging av betydningen av koordinering mellom tjenester. Videre foreslås det tiltak som å etablere tverrfaglige treffpunkter, styrke tilliten og samhandlingen mellom ansatte i tjenestene, samt å redusere byråkratiet for å sette ungdommen i fokus. Det understrekes også behovet for mer samhandling, felles forståelse av mål og utfordringer, samt bedre utnyttelse av hverandres kompetanse og ressurser. Oppsummert pekes det på at det er viktig å jobbe videre med disse områdene:

Politisk fokus på forebyggende arbeid: Det er en kjent utfordring at det er krevende for politikere å prioritere ressurser til det forebyggende arbeid. Ofte nedprioriteres forebyggende tiltak til fordel for tiltak som skal "reparere" eller tiltak som gir rask effekt framfor tiltak hvor gevinsten ligger fram i tid, selv om denne vil kunne være større. Det at kommunene i stor grad måles på lovpålagte tjenester, og mindre på resultat på forebyggende arbeid, påvirker også politiske prioritering.

Hva skal til for å endre politiske prioritering og investere ressurser i forebyggende tiltak som kan bidra til å hindre at unge faller utenfor samfunnet?

Bevisstgjøring på politisk og administrativt nivå: Forslaget peker på behovet for å øke bevisstheten og engasjementet blant politikere og administrativ ledelse for betydningen av tverrsektorielt samarbeid. Ved å sikre politisk og administrativ støtte, kan man legge til rette for en kultur som fremmer samarbeid på tvers av sektorer.

Forankring i kommunens administrasjon: Dette forslaget innebærer å integrere tverrsektorielt samarbeid i kommunens overordnede planlegging og prioritering, samt å øremerke midler til dette formålet. Dette vil bidra til å sikre at samarbeidet får nødvendig prioritet og ressurser.

Langsiktige og bærekraftige prosjekter: Det er et behov for å implementere prosjekter som binder opp ressurser over lengre perioder, for eksempel gjennom programsatsinger. Dette vil legge grunnlag for en mer stabil og helhetlig tilnærming i arbeidet, og gir mulighet for langsiktig planlegging og implementering av tiltak.

Effektiv bruk av tilgjengelige ressurser: Det er en viktig erkjennelse at mange løsninger ikke nødvendigvis krever store økonomiske ressurser. Det handler heller om å bruke de eksisterende ressursene mer effektivt og koordinert, samt å bygge sterke relasjoner på tvers av sektorer og med ungdommen selv, legge til rette for gode møteplasser og å styrke samarbeidet på tvers av ulike aktører.

Samkjøring av utviklingsarbeid: fokuserer på behovet for å samle ressursene og koordinere ulike utviklingsprosjekter og initiativer i kommunen. Ved å samordne innsatsen kan man unngå dobbeltarbeid og sikre at ressursene utnyttes effektivt.

Prosjektgruppas tanker om veien videre

Etablering av strukturer og rutiner for samhandling er et viktig ansvar kommuneledelsen har. Det må gis mandat til at ansatte kan bruke tid på må tverrsektorielle møteplasser og arbeid. Samlet peker forslagene på viktige fokusområder og strategier som bør legges til grunn for å adressere utfordringene knyttet til ungt utenforskap på en helhetlig og effektiv måte.

Et mandat fra ledelse og et rom for samarbeid er avgjørende, og økonomisk styring ikke bør overstyre verdien av samarbeid og forebygging. Det er behov for etablering av rutiner og strukturer for samhandling, samt ledelsens rolle i å tilrettelegge for dette arbeidet. Her kan KS, SF og FK spille en viktig rolle gjennom å løfte tema for kommuneledelsen.

Utfordringen med manglende tverrsektorielt samarbeid på strategisk nivå er kompleks og krever en helhetlig tilnærming. Løsningsforslagene peker på behovet for bevisstgjøring, samordning av utviklingsarbeid og forankring i kommunens administrasjon

Prosjektgruppa understreker viktigheten av å skape et miljø som fremmer samarbeid og prioriterer forebyggende tiltak, samt behovet for konkrete tiltak for å etablere rutiner og strukturer for samhandling. Gjennom implementering av disse tiltakene kan man arbeide mot å løse den underliggende utfordringen/rotårsakene til at vi ikke lykkes og bidra til å bedre situasjonen for ungdom i kommunen.

Følgende veiledere og retningslinjer understøtter dette:

<https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/tidlig-oppdagelse-av-utsatte-barn-og-unge>

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/samarbeid-om-tjenester-til-barn-unge-og-deres-familier>

Vi kan også lære av Århus kommune i Danmark som har jobbet med lignende utfordringer, og undersøke hvilke metoder og strategier de har iverksatt for å håndtere disse problemene effektivt. Det er viktig å erkjenne at selv med gode intensjoner kan utfordrende systemer gjøre det vanskelig å lykkes. Derfor må tiltakene også adressere disse systemiske barrierene for å sikre bærekraftige løsninger på lang sikt.

«Sykt mye jabbing i offentlig sektor. Gjør mer. Prøv mer»

I workshopen sa en av deltakerne «Det er sykt mye jabbing i offentlig sektor. Gjør mer. Prøv mer.»

Vi tror eksperimentering, kontinuerlig læring, prøving og feiling er helt nødvendig for å løse utfordringer knyttet til tverrsektorielt samarbeid om ungt utenforskap.

Et viktig steg kan være å løfte fokus på å etablere en kultur som fremmer prøving, feiling og å våge å ta risiko for å lære i utviklingsarbeid. Dette kan være organisatoriske barrierer eller mangel på ressurser og kapasitet til å gjennomføre evaluering og tilpasning i praksis.

Hvilket handlingsrom har vi til å sette i gang ting umiddelbart?

Det kan nyttig å identifisere hva som kan gjøres og hvilke tiltak vi kan sette i gang umiddelbart innenfor eksisterende systemer, lover og regelverk, og hva som kreves endringer på høyere nivå og som må spilles inn til Statsforvalteren, ledelse og politikernivå, enten på kommunalt, regionalt eller nasjonalt nivå. For å komme i gang med dette kan følgende arbeidsspørsmål være nyttige:

Hva kan vi gjøre nå:

- Hvilke ressurser har vi tilgjengelig som vi ikke utnytter fullt ut i dag? (personell, prioriteringer, teknologi og andre aktører i lokalsamfunnet- både private og frivillige)
- Hvilke vellykkede modeller eller prosjekter fra andre kommuner eller land kan vi lære fra?
- Hvordan kan eksisterende tiltak, tjenester eller prosjekter justeres for å få til bedre samarbeid og koordinering?